

■ Birgitas Nilsones muzejs ir iekārtots dziedātājas ģimenes lauku saimniecībā Svenstadē. Publicitātes foto

BRĪNHILDE RETINA BIETES

Vasarā ir jādodas ciemos pie **lēģendārās operdīvas Birgitas Nilsones** uz Zviedrijas dienvidiem

Teksts Jēgors Jerohomovičs

Kad mūzikas fani saka: «Opermāksla vairs nekad nebūs tāda kā agrāk», viņi runā par tādu zelta laikmeta dīvu kā Birgita Nil-sone (1918–2005). Zvied-ru dziedātāja bija – nē, viņa ir! – neatkārtojama Izolde, Brīnhilde, Elektra, Salome, Turandota un Baraka sieva. Birgitas Nilsones balss dzīvo daudzos ierakstos. Pat superzvaigznes statusā viņai patika strādāt, un viņa bieži atkārtoja, cik interesants, aizraujošs un bagātinošs ir bijis mēģinājumu process. Kad māksliniece jau bija nodziedājusi

Izoldi simt piecdesmit reižu un Brīnhildi *Valkīrā* – simt reižu, viņa turpināja meklēt arvien jaunus, precīzākas nianšes varones raksturā.

LAUKSAIMNIEKA MEITA

Kāpēc gadsimta ikonu Birgitu Nilsoni atceramies tagad? Ik vasaru viņas dzimtajā ciematā Svenstadē Zviedrijas dienvidos apmeklētājus uzņem Birgitas Nilsones muzejs. Tas tika atklāts 2010. gadā. Muzejs iekārtots dziedātājas ģimenes lauku saimniecībā, kurā savulaik turētas govīs, vistas, zosis un cūkas. Šajās telpās, dārzā un laukos var sajust Birgitas Nilsones garu. Kopš dziedātājas jaunības šeit nekas daudz nav mainījies.

Cilvēki, kuri mākslinieci ir pazinūši personīgi, stāsta: Birgita bija īsta lauksaimnieka meita – spēcīga, asprātīga, jautra, viņai nebija bail no smaga darba. Birgita retināja bietes, raka kartupeļus, novāca sienu un slauca govīs. Viņas tēvs Nilss Peters Svensons ļoti cerēja, ka pieaugusi meita pārņems ģimenes lauku saimniecību. Tagad viņas talanta cienītāji aicināti doties pa mākslinieces pēdām: pa šiem ceļiem Birgita braukāja apkārt ar riteni, bieži vien – lai sasniegtu savu ce-

lāmērķi baznīcu. Baznīcas kori viņa dziedāja kopš 14 gadu vecuma. Tas bija vēl tajā laikā, kad Birgita nesapņoja par operu, jo neko par to nezināja. Pēc sava dziedāšanas pedagoga Ragnara Blenova ieteikuma 1941. gadā 23 gadu vecumā viņa devās uz Stokholmu studēt vokālo mākslu; šodien teiktu – par vēlu!

«Es uzaugu šeit, saimniecībā Svenstadē, Vestrakārupas pagastā, Bjeres pussalā. Šī saimniecība pieder mūsu ģimenei kopš tā laika, kad Skones vēsturiskā province kļuva par Zviedrijas teritoriju. Esmu saimniecības dibinātāja – karaļa Kārļa XII kavalērista Vālberga – pēcnācēja septītajā paaudzē,» savos memoriālos raksta Birgita Nil-sone. Prīmas karjeras laikā lauku māja Svenstadē bija viņas miera osta. Radu un draugu lokā viņa nodevās ēst gatavošanai, kūku cepšanai, dārzkopībai, rūpēm par ģimenes kakiem un izsoļu apmeklēšanai. Šovasar muzejs ir atvērts no 28. jūnija līdz 28. augustam. No 8. līdz 13. augustam šeit notiks ikgadējās Birgitas Nilsones dienas, programmā – meistarklases, koncerti un Birgitas Nilsones stipendiātu godināšana.

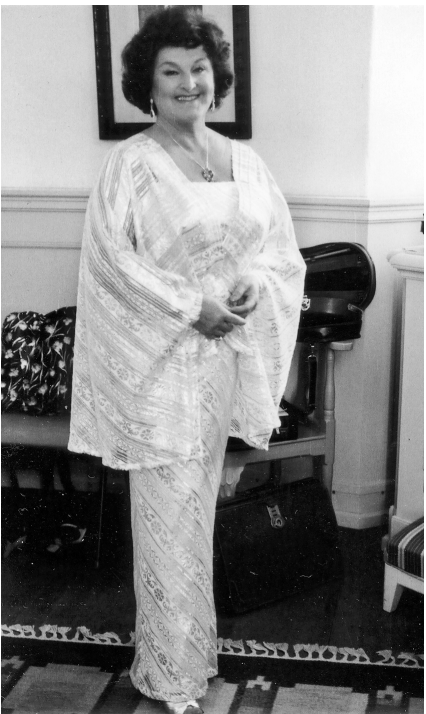
Visvienkāršāk un visātrāk šeit var nokļūt ar tiešo vilcienu no Kopenhāgenas – jāizkāpj Bostadē. Te tālu no lielpilsētas kņadas jums atklāsies Birgitas Nilsones autentiskā vide. Pašlaik Zviedrijas dienvidu relaksētais šarms ir bonuss, ko var atļauties ļoti turīgi cilvēki. Viņi šeit pavada vasaru (vēlams apartamentos ar skatu uz jūru), bet pārējā laikā daudzas mājas stāv tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas.

jāizkāpj Bostadē. Te tālu no lielpilsētas kņadas jums atklāsies Birgitas Nilsones autentiskā vide. Pašlaik Zviedrijas dienvidu relaksētais šarms ir bonuss, ko var atļauties ļoti turīgi cilvēki. Viņi šeit pavada vasaru (vēlams apartamentos ar skatu uz jūru), bet pārējā laikā daudzas mājas stāv tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas. Birgita Nil-sone ļoti mīlēja Bjeres pussalu un, jau būdama slavas virsotnē, allaž atkārtoja, ka ir gatava izbrīvēt dažas tukšas.

JĀSEKO VIJOLES ATSLĒGAI

«Intervijās man bieži jautā, kur esmu dziedājusi visilgāk un kur man vislabāk patīk uzstāties,» 1982. gadā sacīja Birgita Nil-sone. «Stokholmas operā esmu dziedājusi 35 gadus, Vīnē un Minhenē – divdesmit astoņus, Ņujorkas Metropoles operā – divdesmit divus. Tikai tagad sapratu, ka savā dzimtajā Vestrakārupā esmu dziedājusi visilgāk.»

MARIJAI
KALLASAI BIJA
KONKURENTES,
BET BIRGITAI
TĀDU NEBIJA

■ Kļuvusi par zvaigzni, Birgita Nil-sone nekad neaizmīrsa savas saknes un vienmēr ar prieku atgriezās dzimtajā ciematā, dziedāja vietējā baznīcā un pavadīja laiku ar radiem, draugiem un dzīvniekiem. Foto – Kalle Ēriksons

Birgitas Nilsones muzejs ir kultūras centrs, kas rīko dažādus pasākumus. Ekspozīcija muzejā katru gadu tiek pārveidota un papildināta, šī gada izstādes tēma ir *Sapnis. Kaisle. Mantojums*. Tā iepazīstina ar dīvas karjeras gaitu – ir aplūkojami dažādi artefakti, dokumenti, piemiņas lietas, vēstules, operas izrāžu kostīmi un koncerttērpi, var klausīties audioierakstus un noskatīties filmu. Muzeja zālē skan koncerti un notiek lekcijas.

Birgita Nil-sone, kura ir Latvijas vienau-dze, augusi pieticīgos apstākļos – elektrība, ūdens apgāde un citas modernās ērtības ģimenes mājā (to dēvē par Birgitas bērnības māju) nebija pieejamas līdz XX gadsimta 30. gadiem. Vēlāk tā kļuva par Birgitas un viņas vīra Bertila brīvdienu māju – to var apmeklēt gida pavadībā. Savukārt bijušajā kūti (šeit iepriekšēja vakarā pirms došanās uz iestājpārbaudījumiem Zviedrijas Karaliskajā mūzikas akadēmijā Stokholmā Birgita slauca govīs) ir ierīkota kafejnīca, kurā var nogaršot desertus, kas pagatavoti pēc Birgitas Nil-sones receptēm, piemēram, sārtīgu šokolādes kūku *Aida*. Dīvas, kuras dzied vissarežģītāko dramatisko repertuāru, var atļauties neskaitīt kalorijas.

Pēc kūkas notiesāšanas kalorijas var nodedzināt, dodoties deviņu kilometru pārgājienā pa Birgitas Nilsones pēdām un baudot gleznainu Zviedrijas lauku ainavu. Lai nenovirzītos no pareizā ceļa, ir jāseko norādēm, kurās ir attēlota vijoles atslēga. Pārgājiena maršruts sākas un beidzas pie muzeja autostāvvietas.

DĪVAS INVESTĪCIJAS

«Viņa nebija vienkārši izcila, viņa bija unikāla,» Svenstadē sarunā ar KDI Birgitu Nilsoni atceras viens no viņas senajiem draugiem, kurš sekojis līdzi dziedātājas radošajām gaitām pasaulē. «Paklausieties mūsdienu dramatiskā repertuāra izpildītājas un to, kā viņas dzied Vāgneru, – uzreiz sajūtīsiet atšķirību. Birgita bija jādzird Vīnes Valsts operā un Ņujorkas Metropoles operā! Marijai Kallasai bija konkurentes, bet Birgitai tādu nebija. Viņa bija optimistiski noskaņota, draudzīga, un visi viņu mīlēja. Ar Kallasu bija daudz problēmu, ar Birgitu – nekādu. Trīsdesmit gadu viņa bija vislabāk atalgotā dziedātā-

ja pasaulē. Kallasai Metropoles operā maksāja tūkstoš dolāru par izrādi, Birgitai – piecus tūkstošus. Teātra vadītājs tā arī teica – mēs nevienam nemaksāsim vairāk kā Birgitai Nil-sonei,» savu emocionālo stāstu par dīvu turpina mans sarunas biedrs.

Vēl viens interesants aspekts, kas atšķir Birgitu Nilsoni no citām opermākslas leģendām, ir viņas mantojuma pārvaldīša-

na. XX gadsimta 80. gados dziedātāja kopā ar vīru Bertilu (pēc izglītības viņš bija veterinārārsts un bija atbildīgs par sievas finanšu lietām) sāka domāt par fonda dibināšanu. Līdzekļi, kas tajā tika ieguldīti, turpina ģenerēt peļņu (gudri veiktas investīcijas akciju tirgos!), tādējādi nodrošinot finansējumu daudzām iniciatīvām, kuras ir saistītas ar Birgitas Nilsones vārdu.

24.08.2022.

DAILE

Ežēns Jonesko

DEGUNRADŽI

Režisore – Ildiko Gāšpāra
Biļetes: bilesuparadize.lv

Lomās: Toms Veličko, Lauris Dzelzītis, Anete Krasovska, Juris Bartkevičs, Ģirts Kēsteris, Vita Vārpiņa, Artūrs Skrastiņš, Indra Briķe, Ieva Segliņa, Juris Strenga, Dainis Gaidelis, Aldis Siliņš

Seko Dailei!

dailesteatris.lv

Viens no lielākajiem projektiem ir Birgītas Nilsones vārdā nosauktās balvas pasniegšana. Laureāts saņem miljonu ASV dolāru (balvas ideja radās laikā, kad eiro vēl neeksistēja) – šis ir dāsnākais apbalvojums klasiskajā mūzikā. Uz to var pretendēt mākslinieki un institūcijas, kas ir devušas nozīmīgu ieguldījumu mūzikas attīstībā. Balva tiek pasniegta aptuveni reizi trijos gados. Par tās pirmo laureātu 2009. gadā kļuva dziedātājs un diriģents Plásido Domingo, kuru bija izraudzījusies pati Birgita Nilsone. Plásido Domingo bija viens no zviedru divas iecienītākajiem skatuves partneriem. Birgita Nilsone vēlējās, lai balva pirmajam laureātam tiktu pasniegta dažus gadus pēc viņas nāves. Māksliniece negribēja, lai šī iniciatīva tiktu uztverta kā viņas pašreklāmas vai pašslavināšanas žests.

Nākamos laureātus ieteica starptautiska ekspertu grupa, un uzvarētāju noteica Birgītas Nilsones fonda valdes locekļu balsojums. 2011. gadā balvu ieguva maestro Rikardo Muti, 2014. gadā – Vīnes filharmonijas orķestris, savukārt Birgītas Nilsones simtgadē 2018. gadā – dramatiskais soprāns Nina Stemme. Šogad 18. oktobrī balvu svinīgajā ceremonijā Stokholmas koncertzālē saņems čellists Jojo Ma.

Jau 1969. gadā Birgita Nilsone nolēma piešķirt stipendiju daudzsoļošiem jauniešiem zviedru dziedātājiem. Viņa to nodibināja par godu sava pirmā vokālā pedagoga Ragnara Blenova piemiņai. Māksliniece zināja, cik svarīgs ir atbalsts jauniešiem talantiem – ne tikai morāls, bet arī finansciāls. Par starta kapitālu stipendijas fondam kļuva Birgītas Nilsonses saņemtais honorārs Malmes Pilsetas teātrī par Toskas atveidošanu. Pirmā stipendija tika pasniegta 1973. gadā. Tās saņēmēju vidū ir Gita Marija Šēberga, Hillevi Martinpelto, Karls Magnuss Frēdriksons, Susanne Resmarka, Mīkaels Veiniuss, Jons Lundgrēns, Anna Larsons, Nina Stemme, Malina Bistrema, Daniels Jūhansons, Sofija Asplunda, Emma Sventeliusa un Juhanna Valrota. Stipendija tiek pasniegta katru gadu Vestrakārupas baznīcā, kur Birgita Nilsone bieži dziedājusi visas dzīves laikā.

2022. stipendija – 200 000 Zviedrijas kronu (aptuveni 19 250 eiro) – piešķirta zviedru liriski dramatiskajam soprānam Kornēlijai Beskovai. 2015. gadā viņa debitēja Zviedrijas Karaliskajā operā Stokholmā, atveidojot donnu Elvīru Mocarta operā *Dons Zuan*s. 2020. gadā Kornēlija Beskova dziedāja Elzu Vāgnera *Loengrīnā* uz Vīnes Valsts operas skatuves. Šā gada pavasarī Oslo operā viņa debitēja Leoša Janāčeka *Jenīfas* titullomā un vasarā uz brīvdabas skatuves Norvēģijā atveidoja Zentu Vāgnera *Klīstošajā holandietī*.

GALĀ KONCERTS PĻAVĀ

Birgītas Nilsones dienu programmā vislielākā uzmanība tiek veltīta jaunajiem talantiem. Pasākumu ievadis četru dienu publiskās meistarklases, ko vadīs dziedātāja Hillevi Martinpelto. Jauno mākslinieku koncerts notiks 11. augustā mākslas centrā *Ravinen* Bostadē. 12. augustā Vestrakārupas baznīcā uzstāsies šīgada Birgītas Nilsones stipendijas saņēmēja Kornēlija Beskova. 13. augustā Birgītas ģimenes lauku saimniecības pļavā notiks galā koncerts, kurā piedalīsies viesmākslinieki, simt vietējo iedzīvotāju koris un Hel-singborjas simfoniskais orķestris diriģenta Evana Rogistera vadībā. Skanēs ārijas un kora dziedājumi no četrām operām, kurās ir mirdzējuši Birgita Nilsone, – *Burvu strēlnieka*, *Makbeta*, *Klīstošā holandieša* un *Masku balles*. Dziedās soprāni Džoisla el Hūrī, Elizabete Strida, Kristī-

■ Lauku saimniecības teritorijā esošo ģimenes māju, kurā Birgita Nilsone dzīvoja kopā ar vecākiem līdz 23 gadu vecumam, var apmeklēt gida pavadībā. Vēlāk tā kļuva par dziedātājas un viņas vira brīvdienu māju. Publicitātes foto

■ Birgītas Nilsones klavieres viņas ģimenes mājā. Māksliniece ir teikusi, ka dziedāt viņa iemācījusies agrāk nekā staigāt. Mājā viss ir saglabāts tā, kā tas ir bijis dziedātājas dzīves laikā. Publicitātes foto

na Nilsone, Oksana Kramareva un Aleksandra Bihele, tenors Džonatans Tetelmans, baritons Fredriks Seterstrems un bass Tarass Štonda.

Birgītas Nilsones dienas tiek rīkotas kopš 2018. gada. Lai gan šī ir pietiekami jauna iniciatīva, vasaras meistarklašu un koncertu tradīcijas pirmsākumi ir meklējami Vestrakārupas kultūras notikumu il-

gajā vēsturē, tajos vairākkārt piedalījusies arī pati Birgita Nilsone. 1955. gadā viņai tika piedāvāts uzstāties Bjeress pussalas mantojuma aizsardzības biedrības labdarības koncertā, lai piesaistītu līdzekļus vietējā vēstures parka izveidei. Tā sākās koncertsērija, kas turpinājās vairāk nekā piecdesmit gadu. Pati Birgita Nilsone pēdējo reizi šajā koncertā dziedāja 1984. ga-

dā, bet arī vēlāk līdz pat 2002. gadam viņa bija iesaistīta pasākumu rīkošanā un vadīšanā. Viņai šķita svarīgi veicināt vietējo tradīciju un kultūrvēstures objektu saglabāšanu.

VOKĀLAIS ENTUZIASMS

Birgita Nilsone debitēja uz operas skatuves 1946. gada 9. oktobrī Agates lomā Karla Marijas fon Vēbera operā *Burvu strēlnieks* Stokholmas Karaliskajā operā. Birgitai bija jāizstājā cita dziedātāja, un viņa to uzzināja trīs dienas pirms izrādes. «Es par to dārgi samaksāju ar nerviem un asarām. Biju slikti sagatavojusies un šajos apstākļos nevarēju parādīt savu labāko sniegumu. Turklāt izrādes diriģentam Leo Bleham bija 75 gadi, un viņš jau sen bija aizmirsis, ko nozīmē būt jaunam un nepieredzejušam. Par laimi, kritiķi to nemanīja un nākamajā dienā veltīja man labas atsauksmes. Taču Karaliskā opera mani raksturoja kā «nemuzikālu un netalantīgu»,» savu pirmo pieredzi operā atceras māksliniece.

Jau nākamajā gadā Birgita Nilsone atgriezās šajā teātrī lēdijas Makbetas lomā Džuzepes Verdi *Makbetā*, kurā viņai bija steidzami jāaizstāj saslimusi kolēģe Inga Sundstrema. «Kopumā notika desmit *Makbeta* izrāžu 21 dienā, un katru no tām es gaidīju, kā bērs gaida Ziemassvētkus. Pēkšņi durvis, kas bija hermētiski slēgtas, atvērās. Es sāku saņemt piedāvājumus no visurienes,» saka Birgita Nilsone. 1948. gada novembrī Stokholmā Birgita Nilsone diriģenta Leo Bleha vadībā debitēja Zentas lomā Riharda Vāgnera *Klīstošajā holandietī*.

1951. gadā Stokholmā Birgita Nilsone nodziedāja savu pirmo Aidu. Par šo lomu Verdi meistardarbā viņa ir teikusi: «Dramatiskajam soprānam, kurš dzied Vāgnera lomas, Verdi ir tehniski sarežģītāks nekā Pučīni. Viņa krāsas un frāzējums ir ievērojami smalkāks. Lai parādītu, ka komponists patiešām vēlas, lai nots tiktu izdziedāta maigi, Verdi bieži dubultoja un dažkārt pat trīskāršoja *pianissimo* zīmes, partitūrās var atrast pat tādas norādes kā *ppppppp*. Tas atzīmēja lielu iesaīdu uz dziedātājiem, kuri ir slaveni ar pārlieku lielu spēku un enerģiju un kuri ir pieraduši drosmīgi dziedāt *forte*. Ar Aīdas lomu es

sāku ierobežot savu «vokālo entuziasmu» un apgūt sarežģīto mākslu – smalkumu.»

50. gadu sākumā dziedātājai nebija ne mazākas vēlēšanās atstāt Stokholmas operu, lai biežāk uzstātos citur: «Pirmkārt, man šķita prātīgāk kļūt par pirmās klases dziedātāju Zviedrijā, nevis par vīdusmēra dziedātāju starptautiskā mērogā. Otrkārt, es nepārvāldīju svešvalodas.» Taču pamazām Birgita Nilsone sāka uzstāties arī citās valstīs, lielāko daļu 1953. gada vasaras viņa pavadīja Vācijā – dziedāja Ludviga van Bēthovena Devītajā simfonijā Baireitā un operā *Fidelio* Bādhersfeldē.

SPRIEDZE KATRĀ TAKTĪ

1954. gadā Stokholmā māksliniece debitēja Riharda Štrausa *Salomes* titullomā. «Šī partija man bija plānota, bet es par to nebiju sajūsmā un cīnījos pret to ar zobiem un nagiem. Pirms tam biju dziedājusi tikai cēlus tēlus, kuru atveidošanai bija nepieciešama varena elpa un nopietnība. Šoreiz man būtu jātēlo 14 gadu vecs dzīvnieks, kas izliekas par cilvēku, turklāt pēc paša Štrausa norādēm – ar Izoldes balsi! (..) Pēc priekšskara aizvēršanas bija ilgs un gandrīz neērts klusums. Pēc tam atskanēja aplausi, un šķita, ka tie nekad nebeigsies. Skatītāji bija acimredzami aizkustināti un pameta zāli satriekti. Vieni zaudēja samaņu, citi jutās slikti, finanšu ministra sieva tajā vakarā piedzīvoja spontāno abortu. Tajā visā bija vainīga Salome.»

1954. gadā Birgita Nilsone pirmo reizi kāpa uz Baireitas festivāla skatuves – viņa dziedāja Elzu *Loengrīnā*. Tajā pašā gadā viņa debitēja Austrijas galvaspilsētā – kamēr Vīnes Valsts opera bija slēgta pēc kara postījumiem, izrādes notika *Theater an der Wien* telpās. «Šajā teātrī nodziedāju četras dažādas lomas deviņās dienās, un tas vēl nebija pats sliktākais – tā bija pirmā reize, kad katru no šīm lomām dziedāju oriģinālvālodā,» stāsta diva. 1955. gada viņa iekaroja Buenosairesas *Teatro Colón*, 1956. gadā pienāca laiks debijai ASV – Losandželosas estrādē *Hollywood Bowl*, Sanfrancisko un Čikāgas operā.

1957. gada pavasarī atjaunotajā Vīnes Valsts operā Birgita Nilsone piedalījās savā pirmajā Vīnes pirmizrādē – tēloja Brīnhildi Herberta fon Karajana diriģetajā un iestudētajā Vāgnera *Valkīrā*. «Pirms tam Vīnē biju dziedājusi tikai repertuāra izrādēs un mēģinājumu bija ļoti maz vai nebija vispār. Tagad pirmo reizi man bija iespēja piedalīties iestudējuma tapšanā no paša sākuma, un es biju sajūsmā. Fon Karajana *Valkīrā* vibrēja dzīve un kaisle, un nevienā taktī netrūka iekšējā satraukuma un spriedzes,» Birgita Nilsone raksturo šo darbu.

1958. gada 7. decembrī Birgita Nilsone atklāja Milānas *Teatro alla Scala* sezonu Džakomo Pučīni *Turandotas* jauniestudējumā – viņa kļuva par pirmo ārzemju soprānu, kam uzticēts gods dziedāt sezonas atklāšanas pirmizrādē. 1959. gada 18. decembrī viņa debitēja Ņujorkas Metropoles operā, dziedot visu operu operā – Vāgnera *Tristanā un Izoldē*. 1962. gadā zviedru prīma mirdzēja Izoldes lomā Baireitas festivālā. «Kad uzzināju, ka Vīlands Vāgners 1962. gadā plāno jaunu *Tristana un Izoldes* iestudējumu, nodomāju – tagad vai nekad, šī ir mana vienīgā iespēja radīt šo lomu no nulles kopā ar Vīlandu. Kāda svētlaiمة! Vīlands varēja izcelt visdažādākā rakstura nianšes ar vismazāko žesta ierosmi... Agrāk pirmajā cēlienā spēlēju Izoldi kā naida pārņemtu un atbēības alkstošu, bet tagad loma ieguva jaunu dimensiju. Izņemot gandrīz dzīvniecisku

■ Ekspozīcija Birgītas Nilsones muzejā katru gadu tiek pārveidota un papildināta. Šī gada izstādes tēma ir Sāpnis. Kaisle. Mantojums. Tā iepazīstina ar divas karjeras gaitu, eksponātu vidū ir viņas koncerttērpi. Publicitātes foto

■ Viņa nebija vienkārši izcila, viņa bija unikāla. Birgītas Nilsones karjera uz operas skatuves turpinājās no 1946. gada līdz 1982. gadam. Foto - Kalle Eriksons

LĪDZEKĻI, KAS TIKA IEGULDĪTI FONDĀ, TURPINA ĢENERĒT PEĻŅU

mežonīgumu vētrains brīžos, visas Izoldes ilgas tika atainotas balsī, ķermeņa vadlā un sejas izteiksmē. Ar šo *Tristanu* Vīlands guva savu lielāko māksliniecisko triumfu. Viņš uzaicināja mani dziedāt Brīnhildi savā *Nibelunga gredzena* jauniestudējumā 1965. gadā. Izoldi Baireitā dziedāju katru sezonu līdz 1970. gadam, izņemot 1965. gada festivālu, kurā piedalījās *Gredzenā*.»

TĀ VAIRS NAV IZRĀDE

1965. gadā Vīnes Valsts operā Birgita Nilsone pirmo reizi izpildīja titulpartiju Riharda Štrausa *Elektrā*. «Elektra ir loma, par kuru manu brīdināja visu mūžu. Cita starpā man teica, ka dziedātāja, kas uzņemas šo «balsi nogalinošo» lomu, par vairākiem gadiem saīsina savu karjeru. Tāpēc es paklausīgi gaidīju līdz 1965. gadam, pirms to uzņemos. Drīz atklāju, ka visi brīdinājumi bijuši stipri pārspīlēti. Šī loma man lieliski pietāvēja. Elektra nav nekāda «kļiedzoša loma», kā man tika likts noticēt. Pēc dažiem dramatiskiem uzliesmojumiem pirmajās ainās pārējo lomas daļu var dziedāt diezgan liriski un ar slaidu toni. Šī loma, protams, ir apgrūtināoša, jo Elektra nekad neatstāj skatuvi un ir muzikāli aktīva visu laiku. Cik tā ir vokāli un aktieriski krāšņa! Līdzās Izoldei un Brīnhildei tā ir kļuvusi par manu iecienītāko partiju. Es šajā lomā debitēju samērā vēlu, taču esmu to dziedājusi gandrīz uz visām galvenajām skatuvēm pasaulē.»

Dziedātāja piebilst: «Muzikālajā ziņā vienas no izcilākajām *Elektras* izrādēm, kurās esmu piedalījies, notika 1969. gadā Londonas Kovenrgārdena operā ar Džordžu Šolti pie pults. Tā ir viena no manas karjeras virsotnēm. Gan publika, gan izpildītāji pēc izrādes atstāja teātri ar aizturētu elpu. 1977. gadā atkal atveidoju Elektru Londonā, šoreiz diriģents bija Karloss Kleibers. Viņš ir pirmais diriģents, ar kuru man nācies strādāt, kurš patiesi ievēroja paša Riharda Štrausa ieteikumu: «Spēlējiet to kā Mendelszonu.»»

Birgītas Nilsones skatuves partneru vidū ir bijuši daudzi ievērojami tenori – Jusi Bjerlings, Sets Svanholms, Karlo Bergonci, Ramons Vinajs, Karls Libls, Volfgangs Vindgasens, Džess Tomass, Franko Korelli, Džuzepe di Stefano, Makss Lorencs,

Helge Briļiots, Plásido Domingo, Ričards Takers, Džeimss Makrekens, Torstens Rāfss, Hosē Karrerass un citi. «Kad biju ļoti jauna, es pat dziedāju ar Benjamīno Džilji,» stāstīja Birgita Nilsone. Īpaši siltus vārdus viņa veltījusi Džonam Vikersam: «Viņš bija pavisam citāds – gan kā mākslinieks, gan kā cilvēks. Vienmēr atcerēšos filmu *Tristans un Izolde*, ko veidojām 1973. gada Oranžās festivālā Francijā. Nekad neesmu redzējusi, ka kāds mākslinieks Tristanu būtu spēlējis reālistiskāk, īpaši trešajā cēlienā. Viņa acis! Es joprojām tās redzu. Tā vairs nebija izrāde, tā bija īsta drāma, un es gandrīz sāku uztraukties par viņa labsajūtu.»

ELEKTRAS ATVADAS

1975. gadā Stokholmā Birgītas Nilsones repertuāru papildināja Baraka sievas loma Riharda Štrausa operā *Sieviete bez ēnas*. Māksliniece neslēpa, ka šī partija pagarinājusi viņas karjeru: «Baraka sieva ir brīnišķīga loma. Salīdzinājumā ar dievietēm, valkīrām, ledus aukstajām princesēm un citām asinskāram varonēm, kurās esmu tēlojusi, viņa ir viena no nedaudzajām reālajām sievietēm ar miesu un asinīm.» Birgita Nilsone ir dziedājusi šo lomu Minhenē, Vīnē, Frankfurtē, Hamburgā, Berlīnē, Buenosairesā, Sanfranciskā un Ņujorkā.

Karjeru uz operas skatuves Birgita Nilsone noslēdza 1982. gada jūnijā. «Visi zināja, ka manas pēdējās uzstāšanās ir plānotas Vīnes Valsts operā. Es baidījos, ka pēc divdesmit astoņiem gadiem tik ciešas draudzības ar savu Vīnes publiku es nespēju valdīt asaras balsi... Tāpēc atcēlu savu pēdējo uzstāšanos 30. jūnijā un vēstulē teātra direktoram izklāstīju savus iemeslus. Mana pēdējā operas izrāde notika 16. jūnijā Frankfurtē, kur es dziedāju Elektru. Tā bija lieliska izrāde, es jutu, ka esmu savā vislabākajā formā un tas varētu būt manas karjeras kulminācijas punkts. Pēc *Elektras* teicu kolēģiem, ka šī bija mana pēdējā izrāde. Es biju samierinājusies ar šo lēmumu.»

No 1983. līdz 1993. gadam Birgita Nilsone pasniedza meistarklases, lai gan sākotnēji bija pārliecināta, ka nekad nenodarbosies ar pedagogiju. Dziedātāja nomira 2005. gada 25. decembrī 87 gadu vecumā. Viņa ir apglabāta ģimenes kapavietē Līdzās saviem vecākiem Vestrakārupas baznīcas kapos. 2018. gadā visā pasaulē plaši tika atzīmēta mākslinieces simtgade. Zviedrijas Banka Birgītas Nilsones portretu Brīnhildes lomā ir uzlikusi uz 500 kronu banknotes. Viena no tās aizsargzīmēm ir dziedātājas matos ietpudinātais, tikai ar palielināmo stiklu izlasāmais miniteksts ar viņas trīsdesmit lomu uzskaitījumu – no Agates līdz Voglīndei. ■

Informācija: www.birgitnilsson.com

EKSKURSIJAS UN CEĻOJUMI

- 13.08. EUR 45
Lietuvas muižas – Kurmenes muiža Latvijā, Ilzenbergas, Salos, Tāujenes un Lietuvas pirmskara prezidenta Smetonas Uģisgrīvas muiža.

www.celasoma.lv (mob.tālr. 26444119)